

**Навчальна дисципліна для аспірантів
спеціальності «011 – Освітні, педагогічні науки»
«МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ДОКТОРСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ»**

Тема 1 : Оцінка якості докторського дослідження за спеціальністю «011 – освітні, педагогічні науки»: критеріальні ознаки

Питання:

1. Актуальність проблематики дослідження: нормативні документи, що її визначають, суперечності, на розв'язання яких спрямована робота, та типологізація джерельної бази.
2. Науковий апарат дослідження, його наукова новизна та практичне значення.
3. Характеристика стану розроблення проблеми дослідження.
4. Контекстуальний та порівняльний підходи у педагогічному дослідженні.
5. Періодизація розвитку досліджуваного феномену.
6. Нормативні засади функціонування досліджуваного феномену.
7. Організаційні засади функціонування досліджуваного феномену.
8. Методичні засади функціонування досліджуваного феномену.
9. Характеристика можливостей застосування прогресивного досвіду у сфері реалізації досліджуваного феномену в Україні.
10. Висновки докторського дослідження: логіка, структура, стиль формулювання.
11. Експертиза якості педагогічного дослідження: методологічна, технологічна, праксеологічна, комплексна експертизи.

1. Чинники, що відображають актуальність проблематики порівняльно-педагогічного дослідження

Актуальність дослідження визначається такими критеріями:

- відповідністю соціальному замовленню, у якому визначено тенденції розвитку школи /освітньої системи і її потреб;
- потребами теорії і практики освіти, труднощами, що виникають в освітній теорії та практиці через відсутність відповіді на досліджуване питання.
- нерозробленістю досліджуваної проблеми в педагогічній науці;

У формулюванні актуальності повинні бути присутні ключові поняття дослідження від більш загальних до більш конкретних

ПРИКЛАД

Тема: 5) ТЕНДЕНЦІЇ 4) ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ 3) ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ У 2) ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ 1) ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність дослідження. Розбудова **Європейського простору вищої освіти** (ЄПВО), що стала одним з найбільш успішних освітніх проектів ЄС за весь період існування цієї організації, має багатовимірний характер. Вже стали історією процеси структурної трансформації національних систем вищої освіти більшості європейських країн на засадах єдиної європейської моделі, що визначається формулою «бакалавр-магістр-доктор»; запроваджено єдині норми трудомісткості навчального процесу та можливості трансферу його складових на засадах ECTS; увійшла у практику діяльності європейських університетів Рамка кваліфікацій ЄПВО (QF-EHEA), набув визнання Додаток до диплома про вищу освіту європейського зразка. **Важливим завданням подальшої розбудови ЄПВО є формування європейського виміру забезпечення якості вищої освіти, що передбачає інтернаціоналізацію стандартів внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (ЗЯВО), надання міжнародного виміру діяльності агенцій ЗЯВО.**

Зазначимо, що механізми забезпечення якості вищої освіти зазнали у європейському регіоні протягом останніх тридцяти років не менш суттєвої трансформації, ніж діяльність системи вищої освіти у цілому. Крім традиційних внутрішніх механізмів забезпечення якості, що діють на засадах культури якості як невід'ємної складової академічної культури, з'явилися нові – зовнішні, організовані в ієрархічно побудовану структуру та здійснювані на національному, європейському та світовому рівнях.

1. Актуальність проблематики педагогічного дослідження: правові та нормативні документи, що її визначають

Документи, до яких апелюють для обґрунтування актуальності дослідження у вступі до роботи:

- Актуальні документи міжнародних організацій: ЮНЕСКО, ЄС, ОЕСР, фахових освітніх організацій (наприклад EUA, EURASHE, EI, ESU тощо);
- Актуальні національні законодавчі та нормативні акти України з питань розвитку освіти (закони, стратегії, концепції, накази);
- Національні законодавчі та нормативні акти країни, освітня система якої стала об'єктом розгляду у дисертаційній роботі, що стосуються предмету розгляду у досліджуваній період (закони, стратегії, концепції, накази).

Суперечності, на розв'язання яких спрямована робота

Об'єктивно існуючі суперечності між суспільними потребами і можливостями, між новими вимогами і системою, що склалася, між необхідністю і наявністю способів та засобів, які дають можливість реалізувати потреби в нових умовах

Логіка формулювання суперечностей:

1. Відповідно **до мети** дослідження.
2. аспектів проблеми, що розглядаються у кожному з **розділів** дослідження
3. Відповідно до аспектів проблеми, що розглядаються у кожному з **завдань** дослідження

ПРИКЛАД ФОРМУЛЮВАННЯ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ

Тема: ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Суперечності (за розділами роботи) між:

- об'єктивною потребою українського суспільства у європейській інтеграції вітчизняної системи вищої освіти в умовах радикальних політичних та економічних викликів, та недостатнім рівнем обізнаності вітчизняної академічної та експертної громади **з концептуальними засадами інтернаціоналізації забезпечення якості у ЄПВО;**
- ефективними підходами й механізмами внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості, що відповідають європейським стандартам і рекомендаціям у ЄПВО, та **відсутністю цілісної системи ЗЯВО в Україні як на концептуальному, так і на організаційному рівнях;**
- наявністю позитивного досвіду діяльності незалежних агенцій забезпечення якості вищої освіти у більшості країн-учасників Болонського процесу, та відсутністю фундаментальних вітчизняних порівняльно-педагогічних досліджень в означеній сфері, що стануть у нагоді у процесі удосконалення нормативних, організаційних та змістово-процесуальних засад ЗЯВО в Україні.

ПРИКЛАД ФОРМУЛЮВАННЯ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ США

- між зростаючими вимогами сучасного суспільства щодо інтеграції до світового освітнього простору **та недостатнім рівнем готовності закладів вищої освіти до міжнародної діяльності;**
- між накопиченим міжнародною науковою спільнотою досвідом теоретичних узагальнень у галузі інтернаціоналізації діяльності вишів розвинених країн та **недостатнім рівнем адаптації зарубіжного досвіду до реальних умов функціонування вітчизняних університетів;**
- між потребою вдосконалення управління міжнародною діяльністю вітчизняних університетів та **традиційними підходами до менеджменту вищої школи.**

Типологізація джерельної бази порівняльно-педагогічного дослідження

- *Законодавчі та політичні документи з досліджуваної проблеми, а саме: закони, конвенції й декларації світового/європейського рівня,*
- *Статистичні та інформаційно-аналітичні матеріали міжнародних і національних інституцій у досліджуваній сфері (UNESCO, OECD, WB, EURYDICE, EUA. Наприклад: Global Educational Digest (UNESCO); Education at a Glance (OECD), EdStats Query (World Bank)) ;*
- *наукові й навчально-методичні роботи зарубіжних та вітчизняних теоретиків і практиків освіти з досліджуваної проблеми;*
- *енциклопедії, довідкові та реферативні видання (наприклад, Encarta World English Dictionary, Encyclopaedia Britannica, Merriam-Webster Dictionary, Cambridge Dictionary, Dictionary.com, Ultralingua Online Dictionary, Online Etymology Dictionary, One Look Dictionary Search, Wikipedia, the free encyclopedia, Wiktionary, Word Central Student Dictionary, Wordsmyth dictionary, American Heritage Dictionary of the English Language тощо);*
- *матеріали міжнародних та національних електронних бібліотек, бібліографічних і реферативних баз даних (наприклад, Encyclopaedia Britannica, ERIC, Google Scholar, Research Gate, Scribd та SCOPUS, Електронний каталог Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Електронна бібліотека Інституту обдарованої дитини тощо);*
- *українська та зарубіжна науково-педагогічна періодика з досліджуваної проблеми;*
- *матеріали й тези наукових конференцій з проблем освіти, що проводилися вітчизняними й зарубіжними національними та міжнародними науковими організаціями;*
- *електронні сайти закладів освіти.*

2. Науковий апарат дослідження у галузі порівняльної педагогіки, його наукова новизна та практичне значення

- **Формулювання теми повинно включати:** досліджуване явище, процес, систему; суть проблеми щодо досліджуваного; об'єкт, щодо якого планується дослідницька діяльність; середовище, в умовах якого планується педагогічна діяльність дослідника; об'єкт, з позиції якого проведене дане дослідження
- **Об'єкт дослідження** – та частина практики або наукового знання, з якою дослідник має справу. Він є процесом або явищем, що породжують досліджувану проблемну ситуацію.
- **Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове.** В об'єкті виділяється та частина, яка є предметом дослідження. Один і той самий об'єкт може бути предметом ряду різних досліджень.
- **Об'єкт і предмет дослідження повинні бути новими в педагогіці, або хоча б один із них.** Традиційність об'єкта і предмета дослідження робить це дослідження позбавеним глузду.
- **Об'єкт наукового пізнання виступає сферою пошуку, а предмет – як те конкретне, що виявляється.**
- **Характерна особливість предмета дослідження полягає в тому, що часто він або співпадає з його темою, або по суті вони дуже близькі.** Для нього притаманний певний новий (у порівнянні з відомими) кут зору на досліджуваний об'єкт (його нова проєкція) (Сисоєва, С.О., Кристопчук, Т.Є., 2013)

ПРИКЛАД ФОРМУЛЮВАННЯ НАУКОВОГО АПАРАТУ

Тема: ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

- **Мета дослідження** – з'ясувати тенденції розвитку інтернаціоналізації забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти задля визначення перспектив розвитку досліджуваного феномену в Україні.
- **Об'єктом дослідження** є забезпечення якості вищої освіти у Європейському просторі вищої освіти.
- **Предметом дослідження** є тенденції розвитку теоретичних, нормативних, організаційних та змістово-процесуальних засад інтернаціоналізації забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти.

ПРИКЛАД ФОРМУЛЮВАННЯ НАУКОВОГО АПАРАТУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ США

- **Мета дослідження** – з'ясувати теоретичні, організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США для визначення можливостей творчого використання позитивного досвіду США в аспекті досліджуваної проблеми в Україні.
- **Об'єкт дослідження** – міжнародна діяльність державних університетів США.
- **Предмет дослідження** – теоретичні, організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США.

Наукова новизна порівняльно-педагогічного дослідження

- Новизна виступає як окрема характеристика дослідження і відноситься до його **результатів. Дати остаточну відповідь про новизну можна тільки після того, як наукова праця завершена. Однак необхідності одержання нового знання підпорядкований увесь хід дослідження, на нього орієнтовані всі інші методологічні характеристики.**
- Спочатку питання про новизну виникає на стадії обґрунтування актуальності і визначення предмета, необхідно визначити, відносно чого нове знання повинне бути отриманим.
- У формулюванні наукової новизни важливо враховувати розкриття виду результату, тобто необхідно сказати, який тип нового знання здобув дослідник. Це може бути **нові концепції, методики, класифікації навчального матеріалу, методичні рекомендації, дидактичні пропозиції, форми виховної роботи тощо.**
- Оцінкою нових результатів є їх **розгорнутий і чіткий виклад, а не формальне, нічим не підкріплене запевнення, що теоретичні позиції і практичні висновки дослідження є новими.**
- Новизна, як правило, з'являється **внаслідок нового структурування вже наявних елементів відповідно до нових завдань освіти і нових етапів розвитку науки (Тушева, 2014).**

Наукова новизна порівняльно-педагогічного дослідження

- **Рівні новизни** — це характеристики новизни одержаних знань в ряду відомих і їх спадкоємність.
- **Рівень перетворення (вперше)** характеризується принципово новими ідеями, підходами у галузі навчання й виховання, що раніше не були відомими в теорії. Створюються принципово нові точки зору, висуваються оригінальні підходи, що докорінно відрізняються від відомих уявлень у цій науковій галузі (Тушева, 2014).
- **Рівень конкретизації** виявляється, коли одержаний результат уточнює відоме, конкретизує окремі теоретичні або практичні положення, що стосуються навчання й виховання, методики викладання, історії педагогіки і т. ін.
- **Рівень доповнення** має місце, коли одержаний результат поширює відомі теоретичні й практичні положення у навчанні й вихованні. Одержані знання відкривають нові грані проблеми, що раніше не були відомі. У цілому нововведення не змінюють картину, а доповнюють її.

ПРИКЛАД

Тема: ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

вперше в українській педагогічній науці цілісно **з'ясовано тенденції інтернаціоналізації забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти**, а саме:

схарактеризовано стан розроблення досліджуваної проблеми у полідисциплінарному дискурсі вітчизняної науки та тенденції розвитку теоретичних засад дослідження (особливості розбудови моделі забезпечення якості у ЄПВО);

виокремлено етапи розвитку інтернаціоналізації забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти: 1) розробки й експериментальної перевірки методології та процедур ЗЯВО у європейському регіоні (1991–1997); 2) інституалізації європейського виміру ЗЯВО (1998–2005); 3) стандартизації європейського виміру ЗЯВО (2005–2015); 4) легітимізації європейського виміру ЗЯВО (з 2015 р. – дотепер);

окреслено тенденції розвитку нормативних засад інтернаціоналізації забезпечення якості у ЄПВО (оновлення стандартів відповідно до потреб розвитку ЄПВО, перебудова ESG на засадах студентоцентризму, поширення стандартів ESG у глобальних масштабах;

виявлено тенденції розвитку організаційних засад (запровадження механізмів реалізації принципів субсидіарності, прозорості, незалежності, співпраці та добросовісності; урізноманітнення функцій організацій-колективних суб'єктів розвитку ЄПВО (політична, організаційно-координаційна, інформаційно-аналітична, консультативна, інтеграційна) у реалізації процесів інтернаціоналізації ЗЯВО) та змістово-процесуальних засад досліджуваного процесу (транскордонної діяльності агенцій із забезпечення якості, забезпечення якості спільних освітніх програм університетів різних країн, забезпечення якості транскордонної/ транснаціональної вищої освіти);

визначено тенденції (легітимізація інтернаціоналізації вищої освіти як цілісного системного феномену; активний розвиток методології, механізмів ЗЯВО та підготовки кваліфікованих експертів внутрішнього і зовнішнього виміру ЗЯВО у межах участі вітчизняних ЗВО у міжнародних проектах, ініційованих Еразмус+ та Міжнародним фондом «Відродження»; гальмування процесу залучення зарубіжних експертів та агенцій до ЗЯВО в Україні) **та розроблено рекомендації щодо подальшого розвитку інтернаціоналізації ЗЯВО в Україні.**

Конкретизовано поняттєво-термінологічний апарат дослідження: «інтернаціоналізація вищої освіти», «забезпечення якості вищої освіти», «Європейський простір вищої освіти» «інтернаціоналізація забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти».

Подальшого розвитку набуло визначення чинників розвитку інтернаціоналізації забезпечення якості у ЄПВО та, зокрема, в Україні.

До наукового обігу введено маловідомі й раніше невідомі англomовні джерела, офіційні документи та факти, що стосуються особливостей розвитку інтернаціоналізації забезпечення якості у ЄПВО.

Практичне значення порівняльно-педагогічного дослідження

- **Практична значущість дослідження** — це вплив, котрий справляють результати дослідження на навчально-виховний процес, методiku викладання і навчання, організацію виховної роботи і т. ін. Визначаючи значення отриманого нового знання для практики (практичну цінність), дослідник відповідає на запитання: «Які конкретні недоліки практичної педагогічної діяльності можна виправити за допомогою отриманих у дослідженні результатів?».
- **До практичних результатів дослідження відносяться** нові методики, програми, підручники, методичні рекомендації, педагогічні технології в галузі навчання й виховання, школознавства, часткових дидактик, наочні засоби тощо. У визначенні практичного значення треба вказати, де і з якою метою можна використовувати результати та висновки дослідження. У якому вигляді вони подані (програми, методичні рекомендації та ін.), який соціальний та психолого-педагогічний ефект очікується від їх упровадження (підвищення рівня освіти, культури особистості, сформованості певних якостей та властивостей особистості або вмінь тощо) (Тушева, 2014).

ПРИКЛАД

Тема: ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

- **Практичне значення отриманих результатів дослідження** полягає в тому, що схарактеризовані автором тенденції інтернаціоналізації теоретичних, нормативних, організаційних та змістово-процесуальних засад забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти, рекомендації щодо застосування позитивного європейського досвіду у досліджуваній сфері в Україні можуть використовуватися для розробки сучасної стратегії розвитку інтернаціоналізації забезпечення якості у вітчизняній вищій освіті, у розробці навчальних посібників з управління ЗВО, з порівняльної педагогіки та історії педагогіки. Матеріали дослідження а також її джерельна база будуть корисними у подальших наукових пошуках у відповідних галузях наукового знання

3. Характеристика стану розроблення проблеми у порівняльно-педагогічному дослідженні

Для з'ясування стану розробки обраної теми складається огляд літератури, з якого можна зробити висновок, що дана тема не розкрита (розкрита лише частково, або не в тому аспекті) і тому вимагає подальшого розроблення. Якщо такий висновок не впливає логічно з огляду, то дисертанту немає сенсу розробляти обрану тему.

Аспекти характеристики стану розроблення проблеми (за Хриковим, 2015)

- 1. Рівень розробленості поняттєво-термінологічного апарату.** Визначити основні поняття, які дозволяють розкрити суть зазначеної наукової проблеми. Проаналізувати, як ці поняття тлумачать найбільш відомі фахівці з цієї проблеми у досліджуваній країні та Україні. Проаналізувати, у чому ці точки зору співпадають, у чому різняться, та висловити своє ставлення до наведених позицій.
- 2. Наявність виявлених законів, закономірностей, принципів, правил, умов.** Проаналізувати точки зору науковців досліджуваної країни та України.
- 3. Характеристика наукових теорій та концепцій, які стосуються предмета дослідження** (порівняльна характеристика).
- 4. Аналіз емпіричних фактів з певної наукової проблеми, які зібрали, проаналізували та узагальнили науковці досліджуваної країни та України.**

4. Контекстуальний та порівняльний підходи у порівняльно-педагогічному дослідженні

Контексти, що є значимими для цілісного висвітлення проблеми :

Історичний, суспільно-політичний, соціально-економічний, культурно-освітній, демографічний, релігійний, расовий, етнічний, гендерний тощо.

Одиниці (аспекти, виміри) порівнянь, що визначаються предметом дослідження: територіальні об'єкти, освітні системи, об'єктів у часовому просторі, соціальні страти (класи, раси, гендери тощо), культури, цінності, освітня політика, навчальні програми, освітні/педагогічні інновації, форми та методи навчання, освітні досягнення тощо (за М. Мензон, М. Брейем, Е.Світінгом, Л.Джексоном та ін.).

5. Періодизація розвитку досліджуваного феномену у порівняльно-педагогічному дослідженні

Періодизацію розвитку досліджуваного процесу **розуміють** як науковий метод, що передбачає систему процедур, прийомів і способів, спрямованих на виділення в педагогічному процесі найбільш важливих відтинків часу за спільними ознаками і критеріями (Гупан, 2016).

Одиниці періодизації:

Епоха (доба) – це найбільший проміжок часу, який виділяється на основі однієї з характерних рис («епоха Просвітництва»).

Період – це умовно окремих відрізок часу в історичному процесі, який характеризується низкою спільних рис, відмінностей і особливостей порівняно з іншими періодами, має свій початок і завершеність. У межах періодів, що становлять систему досліджуваного феномену, спостерігається трансформація його сутності. Зокрема, у першому періоді доцільно відобразити першопочатки досліджуваного педагогічного явища, у наступних періодах – процес розгортання педагогічного явища, у завершальному періоді необхідно представити наслідки досліджуваного явища, його місце та роль у подальшому розвитку педагогічної теорії і практики. Окрім послідовної нумерації періодів (де відображається трансформація педагогічного процесу у хронології), кожен з них повинен мати власну назву, у якій лаконічно відображається сутність послідовних змін.

Етап - частина певного періоду. Кожен з них має нумерацію і свою назву, що відображає сутність змін педагогічного процесу, деталізованого у фрагментах.

Періодизація розвитку досліджуваного феномену у порівняльно-педагогічному дослідженні

Методологія періодизації розвитку досліджуваного феномену (Хриков, 2016) :

- Методика періодизація це не відокремлена, а невід'ємна складова цілісного дослідження наукової проблеми.
- Ефективна реалізація завдання періодизації передбачає єдність концептуальних засад, методологічних підходів, методів дослідження.
- Структуру критеріїв для виокремлення етапів можуть визначати методологічні підходи, які обрав щодо дослідження автор.
- Головну роль під час періодизації відіграють характеристики самого освітнього феномену / педагогічного явища, а не зовнішні соціальні чинники. Останні характеризують причинно-наслідкові зв'язки, які можуть впливати на перебіг подій, але такий вплив може бути різним – визначальним, значним, слабким, незначним.

6. Нормативні засади функціонування досліджуваного феномену

- Характеристика нормативних засад передбачає структурно-логічний, термінологічний аналіз сукупності законодавчих та нормативних документів, що визначають діяльність досліджуваного освітнього інституту (системи, суб'єкта) на наднаціональному, національному, регіональному, локальному, інституційному, субінституційному рівнях.
- За умови визначення хронології розвитку досліджуваного феномену в окремому підрозділі, при визначенні нормативних засад слід розглядати актуальні документи - сучасний етап, визначений серед інших.

7. Організаційні засади функціонування досліджуваного феномену

- Характеристика організаційних засад передбачає **структурно-логічний та системний аналіз** організаційних структур наднаціонального, національного, регіонального, локального, інституційного, субінституційного рівнів (відповідно до предмета дослідження).
- Важливим аспектом дослідження є **характеристика співпраці/взаємодії суб'єктів** досліджуваного процесу, способів їх мережування.

8. Методичні засади функціонування досліджуваного феномену

- **Характеристика методичних засад передбачає структурно-логічний та системний аналіз форм, методів, засобів, технологій реалізації досліджуваного процесу.**
- **Важливим є розгляд системи професійної підготовки (професійного розвитку) вчителів до діяльності, що є предметом дослідження.**

9. Характеристика можливостей застосування прогресивного досвіду у сфері реалізації досліджуваного феномену в Україні

Логіка викладу тенденцій розвитку досліджуваного феномену (на прикладі дослідження тенденцій розвитку транснаціональної освіти О.М. Авшенюк).

Рекомендації щодо можливостей застосування прогресивного досвіду у сфері реалізації досліджуваного феномену в Україні

Можливі аспекти та рівні рекомендацій:

- **Аспекти:** нормативно-правовий, теоретико-методологічний (науковий), змістово-процесуальний, організаційно-педагогічний, методичний, професійно-педагогічний.
- **Рівні:** наднаціональний, національний, регіональний, локальний, місцевий, інституційний, субінституційний, індивідуальний (особистий).

10. Висновки докторського дослідження: логіка, структура, стиль формулювання

- Висновки повинні являти собою теоретичне узагальнення матеріалу, викладене у короткій, ємкій формі та містити «знання більш високого порядку».
- Кожен з пунктів висновків повинен спочатку формально констатувати виконання окремого завдання дослідження, сформульованого у вступі, а далі розкривати сутність здобутого нового знання, давати його якісну характеристику та відобразити новизну всіх рівнів (вперше, удосконалено, подальшого розвитку дістало) щодо відповідного аспекту проблеми.
- Загальні висновки роботи не повинні дублювати висновки до розділів, що формулюються відповідно до логіки викладу матеріалу підрозділах роботи.

Експертиза якості педагогічного дослідження: Типи та зміст експертиз (Сисоєва, С.О., Кристопчук, Т.Є., 2013)

Методологічна експертиза: проводиться на початку дослідження, на етапі обґрунтування актуальності проблеми, теми, об'єкту і предмету, тобто на етапі визначення місця дослідження в проблемному полі відповідної галузі педагогічної науки. Така експертиза дає можливість визначити головні напрями пошуку, вихідні позиції дослідника, обумовлені сучасним станом науки, вимогами наукознавства й науковими концепціями, що склалися на сучасному етапі.

Технологічна експертиза: передбачає аналіз програми наукового пошуку, культури роботи зджерельною базою, її систематизації, узагальнення та інтерпретації.

Праксеологічна експертиза: передбачає аналіз сфери застосувань результатів дослідження, умов і правил використання теорії та на практиці.

Комплексна експертиза : здійснюється компетентними організаціями та фахівцями, у певних випадках із залученням авторів/виконавців дослідження.

ДИСКУСІЯ

- У чому полягає соціальне, наукове та практичне значення Вашого дослідження. Побудуйте систему аргументів, що доводять необхідність його виконання на національному, локальному, інституційному, дисциплінарному рівнях.

Питання для самопідготовки :

- Дайте визначення поняття **«суперечність»** та сформулюйте суперечності соціального та педагогічного характеру, на розв'язання яких спрямоване Ваше дослідження .
- Визначте **ключові поняття Вашого дослідження**. Здійсніть порівняльно-термінологічний аналіз ключових понять, що є чинними у вітчизняній та зарубіжній (європейській, національній у інших країнах) теорії освіти.
- Дайте характеристику типів контекстів, що є врахованими (схарактеризованими) у Вашому дослідженні.
- Обґрунтуйте правомірність одиниць порівняння, що виокремлені для розгляду у вашому дослідженні.
- Обґрунтуйте вибір методологічних підходів, що використані у Вашому дослідженні. Поясніть, для виконання яких завдань вашого дослідження застосовані обрані Вами підходи.